

ACGAX. Servei d'Imatges.
Fons Fotografia Serradell

>> *Maria Serradell Sureda.*

La Dolores, la Carme i la Maria

Tres dones que van treballar a Olot, pioneres de la fotografia a Catalunya

A l'exposició «Fotògrafes pioneres a Catalunya», organitzada per l'Institut Català de les Dones l'any 2005, hi figuraven tres dones que havien exercit de fotògrafes a les comarques de Girona: Dolores Gil de Pardo, Carme Gotarde i Maria Serradell. Tres dones que tenien en comú que es guanyaven la vida en una professió plena d'homes, un tret ben excepcional, com també ho és que totes tres ho haguessin fet des d'Olot.

DOLORS GRAU I FERRANDO > Text

La presència de les dones en el món de la fotografia, com en tants altres camps de l'economia, estava relegada a papers secundaris i invisibles, però tanmateix tan delicats com el de retocadores. Solien ser dones de l'entorn més proper del fotògraf, tal com ho era Teresa Ferrer, germana del fotògraf palafrugellenc Jaume Ferrer, i Aura Casanovas, germana i filla d'una nissaga de retratistes que varen exercir la professió durant més d'un segle a Palafrugell.

També era habitual que quan les dones quedaven vídues continuessin regentant el negoci de fotografia i hi donessin el nom. Coneixem alguns d'aquests noms: Vídua i Fill de J. Barguñà, a Girona, l'any 1892; Vídua de J. Bertran, a Sant Feliu de Guíxols, al voltant del 1900. O, de just abans de la Guerra Civil: Vídua de Domènec Bosch, a Figueres; o Macarina Codina, Vídua de Jesús Mauri, a Ripoll. Però el que no coneixem és quin era el grau d'intervenció en aquest negoci familiar i fins a quin punt aquestes dones només donaven el nom a una activitat que ja existia i que era rendible. És un tema prou interessant per investigar.

Fonts orals, recollides a l'Arxiu Municipal de Palafrugell, parlen d'una altra

dona fotògrafa: Teresa Dalmau Solés. Casada amb Sebastià Corredor Granés, Teresa Dalmau feia retrats a la botiga de venda de gramòfons, discos i aparells fotogràfics que el matrimoni tenia en aquesta població baix-empordanesa a finals dels anys vint i principis dels trenta.

Tres excepcions olotines

Tanmateix, les excepcions més notables a aquest panorama eminentment masculí són tres, i totes tres varen exercir a Olot: Dolores Gil de Pardo, Carme Gotarde i Maria Serradell. Dolores Gil de Pardo va ser una de les primeres fotògrafes que va exercir a Catalunya i ho va fer sota diferents noms: Bernardino Pardo y su Señora, Viuda de Pardo i Dolores Gil de Pardo. Sabem, per un anunci reproduït al llibre *Fotografia històrica de Vic*, del 1985, que aquest matrimoni hi va oferir els seus serveis, però el més interessant és que se'ls qualifica a tots dos com a «acreditados», és a dir, amb el mateix reconeixement com a fotògrafs. Totalment inesperat per l'època. Hi ha molt poques dades de Dolores Gil de Pardo: no sabem ni el lloc ni la data ni de naixement ni de mort. Això sí, les dades que tenim són de qualitat, com ara que és l'autora de la primera vista que es coneix d'Olot, que possiblement es

Dolores Gil de Pardo, Carme Gotarde i Maria Serradell, tres dones que tenien en comú que es guanyaven la vida en una professió plena d'homes

ACGAX. Servei d'imatges. Fons Família Trincheria

>> Retrat de dona en format targeta de visita de l'any 1867, efectuat per Dolores Gil de Pardo.

>> La noia escolta, fotografia que va fer Maria Serradell cap al 1955.

ACGAX. Servei d'imatges. Fons Fotografia Serradell

va fer abans de la Tercera Guerra Carlina. A manca d'una recerca exhaustiva sobre aquest personatge, tot fa pensar que va exercir de manera temporal a Olot i que d'aquí es devia traslladar a Saragossa, on possiblement va morir. També sabem que va exercir a Barcelona, Vic i Calataiud. No coneixem gaire producció d'aquesta primera dona fotògrafa a Olot, però el que se'n conserva són bàsicament retrats de personatges dins una galeria molt austera, en el típic format de l'època, la targeta de visita.

Les altres dues fotògrafes eren posteriors i totes dues tenien un tret en comú: eren filles de fotògrafs de galeria. Sembla, doncs, que les tres primeres dones que coneixem que varen tenir una galeria a les comarques de Girona devien tenir com a mestres una figura masculina: la Dolores, el marit; la Carme (1892-1953) i la Maria (1917-1997), els pares. Per tant, aquestes dues últimes deurién haver tingut contacte amb el

món fotogràfic des de ben petites. De fet, la Carme es devia haver fet càrrec de la galeria del seu pare (un dels primers fotògrafs amb galeria d'Olot) al voltant dels vint anys, atès que va néixer el 1892 i el seu progenitor va emmalaltir l'any 1912.

Sortosament, al contrari del que passa amb Gil de Pardo, d'aquesta fotògrafa se'n tenen moltes dades, en bona part perquè es conserva molta de la seva producció a l'Arxiu d'Imatges de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa, i també a l'Arxiu Teixidor Imatges. Per això la seva obra s'ha pogut estudiar amb més profunditat i s'ha pogut difondre. Exemples d'aquesta difusió són les exposicions que s'han fet de la seva obra i la publicació del primer àlbum de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa, el 2009, que va estar dedicat a la seva figura. El gruix més important de la producció de Gotarde són els retrats, res estrany, ja que la foto de galeria era el seu mitjà de subsistència.

Gil de Pardo fou una de les primeres fotògrafes que exercí a Catalunya i ho feu sota diferents noms: Bernardino Pardo y su Señora, Viuda de Pardo i Dolores Gil de Pardo

Hi ha milers de retrats de personatges de totes les edats i condicions, tot i que cal destacar els retrats que va fer de representants de les famílies benestants i del món de la creació artística olotina, com ara de Miquel Blay, Josep Clarà, Joaquim Danés, Celestí Devesa... Amb tot, la Carme també va anar més enllà: atesa la seva condició de pintora, va fer incursions en el món pictorialista, i la seva obra va sortir fora de la capital olotina. Es va presentar a nombrosos concursos, va ser guardonada en premis prou importants, va arribar a fer una exposició individual al Centre Excursionista de Catalunya el 1928 i dos dels seus treballs varen ser admesos al Museu d'Art Modern de Madrid.

L'última de les nostres dones fotògrafes és Maria Serradell. Tot i que va néixer a Palamós l'any 1917, va començar a exercir la fotografia a Olot, atès que tota la família s'hi va traslladar quan ella encara era pe-

tita. Igual que el seu pare, va ser fotògrafa de galeria. Per tant, hi ha un bon tant per cent de la seva producció dedicada als retrats, encara que també va realitzar paisatges, va captar imatges de la vida social olotina i, fins i tot, va fer incursions en la fotografia industrial.

Hem parlat de tres dones que varen exercir com a pioneres a Catalunya, però no oblidem que la primera dona de la qual tenim coneixement i que va realitzar fotografies a les comarques de Girona és Maria Senges. El nom d'aquesta fotògrafa el va descobrir Emili Massanas, el gran investigador de la història dels fotògrafs a les comarques de Girona, en un anunci publicitari al diari *El Postillón* de l'any 1849. D'aquest anunci es dedueix que Maria Senges es va establir temporalment a Girona, al carrer de les Ballesteries.

Dolors Grau i Ferrando és arxivera.

>> Retrat de Carme Gotarde, fet pel seu pare, Antoni Gotarde Bartrolí.

Carme Gotarde va fer retrats de representants de les famílies benestants i d'artistes olotins, com ara de Miquel Blay, Josep Clarà, Joaquim Danés o Celestí Devesa